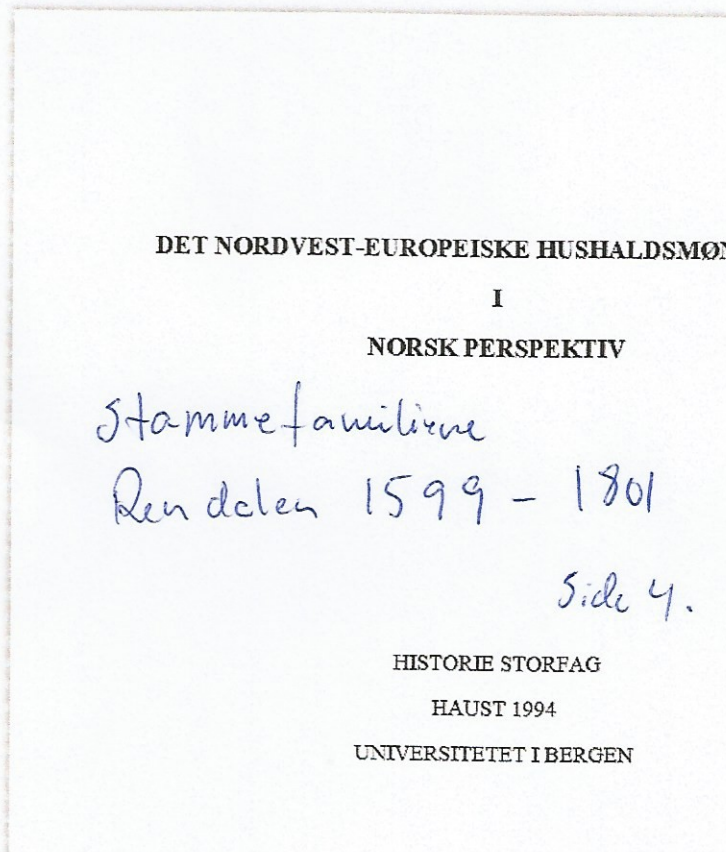

DET NORDVEST-EUROPEISKE HUSHALDSMØNSTERET NORSK PERSPEKTIV

Like dokumenter

Kjønnsperspektiv på rekruttering av innbyggjarar (/17917-

Marte Fanneløb Giskeødegård og Gro Marit Grimsrud Rapport nr. 52 Kjønnsperspektiv på rekruttering av innbyggjarar 2 Møreforskning Volda Postboks 325, NO-6101 Volda Tlf. 70 07 52 00 NO 991 436 502 Tittel

Detaljer (/17917-Kjønnsperspektiv-pa-rekruttering-av-innbyggjarar.html)

► Annonsevalg ► Alesund ► Norsk historie ► Rapport

SHARE HTML DOWNLOAD

0

Toril Bjørnstad (/user/1858274/) 10 måneder siden Visninger: 3

► Bygdebok ► Flytting til Hardanger (/1121813-Flytting-til-hardanger.html)

Flytting til Hardanger unge vaksne sine preferansar og praksisar Juni 2008 Innhald: 1. Innleiing s3 2. Metode s5 3. 31-åringane frå Hardanger kven er dei? s7 4. Bustad og Arbeid s12 5. Tilknytning, trivsel

Detaljer (/1121813-Flytting-til-hardanger.html)

Kommentarer

0 kommentarer

Sorter etter Eldste

Legg til en kommentar ...

TITTEL NOTATNR. DATO Er det håp for Hydroland? 9/03

NOTAT Postboks 133, 6851 SOGNDAL telefon 57676000 telefaks 57676100 TITTEL NOTATNR. DATO Er det håp for Hydroland?

1 DET NORDVEST-EUROPEISKE HUSHALDSMØNSTERET I NORSK PERSPEKTIV HISTORIE STORFAG HAUST 1994 UNIVERSITETET I BERGEN ARNE SOLLI

2 INNHOLD Side INNHOLD... ii KAPITTEL 1 INNLEIING... 4 1.1 Eit nordvesteuropeisk hushald... 4 1.2 Oppbygging av oppgåva... 4 KAPITTEL 2 AVGRENSING, KJELDER OG METODE... 6 2.1 Utvelgning av komponentane i teorikomplekset... 6 2.2 Tidsdimensjonen... 6 2.3 Geografisk innsnevring - norske granskningar... 7 2.4 Analytisk avgrensing... 8 KAPITTEL 3

DOMINERER DET ENKLE FAMILIEHUSHALDET?... 9 3.1 Avgrensing av stammefamilia... 11 3.5 Gjenoppliving av utviklingstesa - modernisering... 14 3.6 Konklusjon... 15 KAPITTEL 4 ALDER VED FØRSTE GIFTERMÅL... 16 4.1 Avgrensing av teorielementet... 16 4.2 Kjelder og metode... 16 4.3 Resultatet frå granskningane... 17 4.4 Konklusjon... 18 KAPITTEL 5 ALDERSSKILNADEN MELLOM EKTEMAKANE... 19 5.1 Avgrensing av teorielementet... 19 5.2 Kjelder og metode... 19 5.3 Alderskilnad mellom ektemakane - utvalde prestegjeld... 19 5.4 Alderskilnad ved førstegongsgifte etter 1801-teljinga... 20 5.5 Konklusjon... 21 KAPITTEL 6 LIVSSYKLUS TENARAR... 22 6.1 Avgrensing av teorielementet... 22 6.2 Kjelder og metode... 22 6.3 Tenarane - kor mange og kven var dei?... 23

6.4 Alderen åt tenestefolket... 24 6.5 Sosiale skilnader... 25 6.6 Slektskap og teneste... 27 6.7 Konklusjon... 27 KAPITTEL 7 SLEKT I HUSHALDET - TAL, TYPE OG PROPOSJON... 28 7.1 Avgrensing av teorielementet... 28 7.2 Kjelder og metode... 28 7.3 Hosbuande slekt i Norddal og Sund... 29 7.4 Skilnader mellom landsdelane... 30 7.5 Sosiale skilnader... 31 7.6 Konklusjon... 31 KAPITTEL 8 NORDVEST-EUROPA - JA ELLER NEI?... 32 KAPITTEL 9 ETTERORD - KVAR GÅR HOVUDVEGEN?... 33 VEDLEGG a... 34 VEDLEGG b... 35 VEDLEGG c... 36 LITTERATURLISTE... 37 III

4 KAPITTEL 1 INNLEIING 1.1 Eit nordvesteuropeisk hushald Teorien om eit bestemt hushaldsmønster i det førindustrielle Nordvest-Europa har fem hovudelement: i) Det enkle familiehushaldet er i fleirtal, ii) giftermålsalderen er høg, iii) aldersskilnaden mellom ektemakane er liten, iv) tenarane i hushaldet er mange og v) skyldfolka er få. Desse karaktertrekka vart formulert av Peter Laslett i Cambridge Group of Population History and Social Structure på slutten av 60-talet. Teorien var eit produkt av empirisk og analytisk nybrottsarbeid. Kjeldematerialet var engelske folketeljingar. Tidlegare erkjenningar vart snudd opp ned og ny kunnskap etablert: Den mytomsunne storfamilia var nesten fråverande i det førindustrielle Vest-Europa, og dette hadde fylgjande implikasjon: Industrialiseringa skapte ikkje den "moderne kjernefamilia" med mor, far og born. Noreg har frå starten av vore inkludert i teorikomplekset, sjølv om det empiriske grunnlaget for dette var og er ujamnt. 2. Delar av det analytiske verktøyet er nytta mot norsk materiale. 3. I ulik grad har desse granskningane drøfta sine resultat i høve til den europeiske bakgrunnen og det teoretiske utgangspunktet. Med basis i nokre av desse norske granskningane fell det såleis naturleg å spørje: Er teorien om det nordvesteuropeiske hushaldsmønsteret gyldig for det førindustrielle Noreg? Dette er den overordna problemstillinga. 1.2 Oppbygging av oppgåva Skilnaden i omfang mellom den overordna problemstillinga og ei storfagsoppgåve krev avgrensingar. Kapittel 2 klagjer desse innskrenkingane med omsyn til teorien, tidsperspektivet, geografien og den analytiske djupna og breidda. Kwart av teorielementa vert drøfta i egne kapitler. Kapittel 3 drøftar hushaldsstrukturen, kapittel 4 giftermålsalderen og kapittel 5 aldersskilnaden mellom ektemakane. Desse kapitla byggjer på eksisterande litteratur - utvalde hovudfagsoppgåver frå Universitetet i Bergen, ei doktorarhandling, spesialartiklar - og Norges Offisielle Statistikk (NOS). I kapittel 6 er fokus sett i Peter Laslett, Household and family in past time, Cambridge 1972: Preface xi. 2 Først i Family life and illicit love in earlier generations frå 1977 refererer Peter Laslett til Noreg og Michael Drake sine granskningar, jfr. fotnote 9 s. 28 og tabell 1.6 s. 32-33. 3 I første rekke av Sølvi Sogner for Rendalen og Lisbeth Higley for Ullensaker, Marianne Erikstad for Nord-Norge, Ståle Dyrvik på materiale frå Etne, Olav Tysdal for Stor-Sandnes og Gunnar Morsund for Nordvestlandet. 4

5 på tenarane og deira høve til hushaldet. I kapittel 7 vert slektskomponenten gjennomgått. Kjeldegrunnlaget for denne delen av analysa er i hovudsak folketeljinga i 1801. I kapittel 8 vert trådane freista dregne saman og i kapittel 9 vert nokre moglege vegar vidare presentert. Oppgåva har dermed fire siktemål: Klarleggje teorien og metoden, presentere norske granskningar og synsmåtar, analysere eit eige kjeldemateriale der granskningane er få i høve til teorien og prøve resultatane - frå litteraturen og kjeldeanalysa - mot teorien.

KAPITTEL 2 AVGRENSING, KJELDER OG METODE 2.1 Utvelgning av komponentane i teorikomplekset Innleingsvis er teorikomplekset delt i fem hovudelement. Denne grupperinga er i hovudsak Peter Laslett si eiga inndeling i boka Family life and illicit love in earlier generations. 1 Det femte teorielementet - hosbuande slekt - er henta frå boka Family forms in Historic Europe av Richard Wall og Peter Laslett. 2 Det fins og andre inndelingar i høve til dette i litteraturen 3, men eg har valt å nytte førstnemnde sidan dei norske granskningane baserer seg på litteraturen frå 1972 og 1977 og på grunn av vanskar med tilgangen til dei nyaste publikasjonane. Sentral i teoribygginga er òg John Hajnal med artikkelen European Marriage Patterns in Perspective frå 1965. 4 I innleinga til kvart kapittel vil det aktuelle teorielementet bli ytterlegare presisert, avgrensa og delvis reformulert som hypotese når dette er moglege og føremålstenleg. Den delen av teorien som tenderer mot ein sosialiseringsteori, og i siste instans ein allmenn kulturteori - kva konstituerer det vestlege ("Westernness") - vil ikkje bli drøfta her. 2.2 Tidsdimensjonen Den første industrialiseringsbølga i Noreg tok til kring 1850. 5 Difor er berre granskningar som har nytta kjeldemateriale i tida før 1850 er valt ut - nærare bestemt 1701-1828. Folketeljinga i 1801 blir rekna som den einaste nominative teljinga frå "eigentleg førindustriell tid". 6 Fylgjeleg dannar ho basis for 6. kapittel om tenarane og 7. kapittel om hosbuande slekt. Folketeljinga i 1865 er trekt inn i drøftinga i kapittel 3, for å vurdere i kva grad det fins utviklingstrekk. 1 Peter Laslett, Family life and illicit love in earlier generations, Cambridge 1977: 12-49. 2 Richard Wall, Family forms in historic Europe, Cambridge 1982: 46-63. 3 Peter Laslett, The family as a knot of individual interests, i Robert McC. Netting et. al., Households, Berkeley 1984. 4 John Hajnal, European marriage patterns in perspective, i D. V. Glass and D.E.C. Eversley, Population in history, London 1965: 101-140. 5 Rolf Danielsen et. al., Grunntrekk i Norges historie, Oslo 1991: 209. 6 Ståle Dyrvik, Historisk demografi, Bergen 1982: 183 6

7 2.3 Geografisk innsnevring - norske granskningar Analysa av hushaldsstrukturen er representert ved Rendalen, Etne og Stor-Sandnes (Sandnes og delar av Høyland) og seks område i Møre og Romsdal (Vanylven, Hjørundfjord, Haram, Nesset, Sundal, Aure). Giftermålsalder og aldersskilnad er analysert på grunnlag av granskningar frå Rendalen, Bø, Avaldsnes, Etne og Hamre. Rendalen og Etne er og trekt inn når det gjeld analysa av teneste- og slektskomponentane i teorien. Vestlandet er såleis best representert, og i noko grad er talmateriale for heile denne landsdelen trekt inn for å teste representativiteten av einskildgranskningane. I desse tilfella er òg Vestlandet samanlikna med dei andre landsdelane. Større samanheng m.o.t datamateriale mellom kapitla hadde vore ynskjeleg, men det er vanskeleg på grunn av at det ikkje fins ei einskild granskning som har analysert alle teorielementa. Sogner har flest komponentar med for Rendalen, men heller ikkje denne granskninga er komplett i høve til Laslett sitt analyseopplegg. Sidan granskningar frå Vestlandet utgjer tyngda av kapittel 3, 4 og 5, byggjer òg kapittel 6 og 7 på materiale frå denne regionen. I denne fasen har eg vurdert val av "rett" område innfor regionen som mindre viktig og derfor er valet delvis bestemt av ei personleg tilknytning til to prestegjeld på Vestlandet. Sund prestegjeld i Søndre Bergehus Amt omfatta i 1801 sokna Fjell, Sund, Møkster og Austevoll med tilsaman 3985 innbyggjarar. Idag tilsvarar dette området kommunane Fjell, Sund og nordelege del av Austevoll i Hordaland. Norddal prestegjeld i Nordre Bergehus Amt omfatta Norddal sokn med annekka Sunnylven og Geiranger med tilsaman 2454 personar. Dette tilsvarar idag Norddal kommune og søraustlege del av Stranda kommune i Møre og Romsdal. Desse to prestegjeld er på fleire måtar ytterpunkta på Vestlandet. Områda i Sund har Nordsjøen som nabo i vest og skipsleia i aust med byen Bergen i overkomeleg roavstand. Kombinasjonen av fiske og jordbruk var sentral i tilpassinga. Skipsleia og avstanden til byen gav næringsmuligheter utan

9/03 20.01.2004 PROSJEKTTITTEL
TILGJENGE TAL SIDER Regional
utvikling ved tusenårsskiftet

Detaljer (/658195-Tittel-
notatnr-dato-er-det-hap-for-
hydroland-9-03-20-01-2004-
prosjekttittel-tilgjenge-tal-
sider-regional-utvikling-ved-
tusenarsskiftet-ope-37.html)

Utkantjentene sin stille
revolusjon 1 (/192829-
Utkantjentene-sin-stille-

Utkantjentene sin
stille revolusjon 1 Kåre
Heggen Det har
skjedd omfattande
endringar i
rekrutteringa til vidaregåande og
høgre utdanning dei siste tiåra. Frå
tidlegare studiar veit vi at kvinnene
no søjker

Detaljer (/192829-
Utkantjentene-sin-stille-
revolusjon-1.html)

Ungdomsbarometeret
2005 (/1450309-
Ungdomsbarometeret-

Vestlandsforskning
Boks 163, 6851
Sogndal Tlf.: 57 67 61
50 Internett:
www.vestforsk.no VF-
rapport 6/2005
Ungdomsbarometeret 2005 Hogne
Lerøy Sataøen, Marius Knagenhjelm
VF Rapport Tittel
Ungdomsbarometeret

Detaljer (/1450309-
Ungdomsbarometeret-
2005.html)

16/2010. Fadderskap
som sosial relasjon
NOTAT. Arnfinn

16/2010 NOTAT
Arnfinn Kjelland
Fadderskap som sosial
relasjon
Forskningsstatus,
kjelder og metode Forfatter
Ansvarleg utgjevar ISSN Sats
Distribusjon Arnfinn Kjelland
Høgskulen i Volda 1891-5973
Forfatter

Detaljer (/811897-16-2010-
fadderskap-som-sosial-
relasjon-notat-arnfinn-
kjelland-forskningsstatus-
kjelder-og-metode.html)

Ønskje om opplæring,
kjøp av tenester,
framtidutsikter og

NOTAT 2009 16
Ønskje om opplæring,
kjøp av tenester,
framtidutsikter og
hindringar for bønder
i Hordaland Arild Spissøy Åshild

direkte tilknytning til primærnæringane. Norddal ligg inst på Sunnmøre ved foten av Trollheimen og Reinheimen - avstanden frå fjord til fjell er kort. Jordbruket hadde ei sentral stilling i tilpassinga - men vilkåra var ulike. Dei sentrale gardane ved fjordenden av dalane hadde gode tilhøve for korndyrking. For gardane på berghyllene langsetter fjorden er fedrifta viktigast. Byen var ei jekteferd unna - Bergen og Trondheim var like langt borte. Ålesund hadde fått ladestedsprivilegium i 1793, altså berre nokre år før teljinga i 1801. Eg vonar at desse ytterpunkt på Vestlandet avspeglar ulike, men representative trekk for heile regionen.

8 Dei norske områda og regionane er samanlikna med materiale frå England og Nord-Frankrike - kjerneområdet for det nordvesteuropaiske hushaldsmønsteret. Presentasjonen av stoffet er forsøkt gjort på same måte som i basislitteraturen, jamfør punkt 2.1 2.4 Analytisk avgrensing Laslett sin teori har vorte kritisert frå ulikt hald. Kritikken frå m.a Lawrence Stone og Michael Anderson av grunnleggjande metodisk og vitkapsfilosofisk karakter er ikkje vidareført her. I denne omgang aksepterer eg teorien slik han er, men prøver han mot norske kjelder for å finne ut om han er gyldig. Siktemålet vert dermed ikkje berre å finne "unntak frå reglane" - for dei fins nok. I tillegg vil eg freiste å forklare kvifor variasjonen eller avvika fins. Unntaka eller variasjonane som eventuelt dukkar opp gjennom analysa vil dermed kunne danne grunnlag for vidare arbeid med nyanseringar og modifikasjon av teorielementa. Nedbryting av kjeldematerialet i økonomiske, sosiale og regionale komponentar vert prinsippet for å oppnå falsifikasjon av teorielementa. Husbondane slekt og tenarar i hushaldet er i hovudsak analysert på basis av folketeljinga i 1801 for prestegjeldsa Sund og Norddal. Det er den elektroniske utgåva av teljinga som er nytta. Denne er gjeve ut av Historisk Institutt, Universitetet i Bergen. Til dette arbeidet har dataprogrammet CensSys vore det viktigaste verktøyet. I oppgåva er det ikkje laga rom for inngående kjeldekritikk - nokre kjeldeproblem er nemnd i innleiinga til kapittel 6 og 7. Der fins fleire problem som kunne ha vore diskutert - viktigast er kanskje sjølve inndelinga i hushald (familiar) i 1801-teljinga. Teljarane i dei ulike regionane kan ha fylgd ulike prinsipp - dersom dei hadde noko! Aldersfordelingar er nytta fleire stader i analysa. Alderen må vere fyll ved fleire høve - noko opphopinga på einskilde partal vitnar om. 7 Lawrence Stone, *The Family, sex and marriage in England 1500-1800*, London 1977:23-26. Michael Anderson, *Approaches to the history of the western family 1500-1914*, London 1980: 36-38.

9 KAPITTEL 3 DOMINERER DET ENKLE FAMILIEHUSHALDET? 3.1 Avgrensing av teorielementet ". the present state of evidence forces us to assume that its operation was always and invariably nuclear unless the contrary can be proven..." - Peter Laslett 1 Det første elementet i teorien gjeld hushaldsforma. Det enkle familiehushaldet eller kjernefamiliehushaldet var den dominerande hushaldstypa i førindustriell tid i Nordvest-Europa, i motsetnad til i sør og aust der utvida- og fleirfamiliehushald var meir vanleg, hevdar Laslett. Desse hushaldstypene er grupper i Laslett sitt klassifikasjonssystem. Ei oversetting av dette klassifikasjonssystemet fins i vedlegg A. For å underbygge desse påstandane nyttar Laslett fleire analysemetar og statistiske mål. a) Hushaldstruktur 2 : frekvensfordeling av hushaldstypene i klassifikasjonssystemet; b) Hushaldstorleikar målt i medel hushaldstorleik (MHS), median, variansmål og presentert i frekvensfordelingar; c) Hushaldssamansetning: indeks- og prosentfordeling av personkomponentane - hovudperson, make, barn, slekt osv., d) Hovudpersonsrate - graden av nuklearisering og e) Delen av fleigenerasjons- hushald ("Generational depth"). I dette kapittelet vil eg fokusere på hushaldstrukturen og knytte dette til Laslett si nullhypotese og implikasjonen: Dominerer det enkle familiehushaldet? Dersom ikkje - kva endringar skjer og kva er drivkreftene i denne prosessen? 3.2 Den mytiske storfamilia Den franske sosiologen Frederick Le Play si storfamilie -stammefamilia (la famille souche) - var kjenneteikna ved stabilitet, vekt på slektslinja og tradisjonelle verdier. Foreldra peika ut ein etterfølgjar som budde i heimen saman med maken og barna (tre generasjonar). Syskena til den utpeika måtte flytte ut eller verte buande i foreldreheimen ugifte. Autoriteten låg hos den eldste generasjonen. 3 I Laslett sitt klassifikasjonssystem tilsvartar dette type 5b Attåteining nedover jfr. 1 Peter Laslett, *Household and family in past time*, Cambridge 1972: Preface xi. 2 I denne oppgåva er omgrepet hushaldstruktur knytta til Laslett sin hushaldsklassifikasjon, medan omgrepet hushaldsamansetning er knytta til inndeling av hushaldet i dei ulike personkomponentane - hovudperson, make, barn osv. Laslett har delvis skild dei to analysemetane med omgrepa "structure" og "composition". I fleire av dei norske granskningane, t.d Dyrvik i *Historisk Demografi* s. 187 vert omgrepet hushaldstruktur nytta for det eg her har kalla hushaldsamansetning, 3 Peter Laslett, *ibid* 1972: 17-22. Le Play har sjølv framstilt dette i *Les ouvrages Europeens et La reforme Sociale*. 9

10 Vedlegg A. I Le Play sin typologi vart denne familieforma etterfylgd av - la famille instable - den moderne kjernefamilia (mor-far-barn) type 3d i Laslett sitt klassifikasjonssystem. Denne familiaforma var i følge Le Play eit resultat av manufakturssystemet og industrialiseringa. 3.3 Laslett si nullhypotese Cambridge-gruppa si analyse frå 60-talet gjendreiv denne oppfatninga og konkluderte med at det enkle kjernehushaldet var den dominerande hushaldstypa. Etter at fleire granskningar frå Vest-Europa også syntte liknande resultat, framsette Laslett påstanden om at hushaldet i Vest-Europa alltid hadde vore av denne typen til det motsette kunne provast. 4 Dette har vorte kalla den nye stereotypen 5 og den nye ortodoksien 6. Tabell 3.1. Hushald fordelt etter Lasletts klassifikasjonssystem Lokalitetar 1. Einslege 2. Inga familie 3. Enkle hushald 4. Utvida familie hushald 5. Fleirfamilie hushald 6. Ubestemt eleger Utval 1 England 1622-8.5 3.6 72,1 10.9 4.1 0.9 (30 lokalitetar) 1821 (+/- 1,6) (+/- 1,2) (+/- 2,7) Frankrike, Longuenesse 1778 1 6 76 14 3 0 Heidenreichstein 1793 <----- 75 -----> 15 11-651 Rendalen 1762 3.3 0.0 61.4 19.0 16.3 0.0 184 Rendalen 1801 2.3 3.0 66.3 16.2 12.2 0.0 302 5.58 Stor-Sandnes 1801 2 0 78 9 11 0 83 4.96 Etne 1801 0 2 79 14 5 0 272 5.19 Vanylven 1801 4 0 80 13 3 0 299 4.7 Hjørundfjord 1801 0 0 78 17 5 0 226 5.5 Haram 1801 1 0 69 19 11 0 265 5.8 Nesset 1801 4 0 81 9 7 0 325 5.8 Sunndal 1801 1 1 59 21 18 0 285 7.4 Aure 1801 0 0 66 17 17 0 353 7.1 Stor-Sandnes 1865 15 1 76 4 4 0 376 4.54 Etne 1865 19 5 74 2 0 0 666 3.92 Gj.snitt 1801 1.6 0.7 72.9 15.0 9.9 0.0 5.5 Std.av 1801 1.6 1.1 7.9 4.2 5.3 0.0 1.0 Tal Hushald MHS Kjelder: England og Frankrike, Laslett 1972:85, Laslett 1977:22-23; Heidenreichstein, Berkner 1972:400,407;Rendalen, S. Sogner 1979:281,295; Etne, S. Dyrvik 1982:186,194; Vanylven,Aure, G. Moursund 1994; Stor-Sandnes, O. Tysdal 1990:71,182 4 Peter Laslett, *ibid* 1972: Preface xi. 5 Tamara Hareven, *The History of the Family and the complexity of Social Change*, Journal of Family History 1997: 102 6 Lawrence Stone, *Family, Sex and Marriage in England 1500-1800*, London 1977: 23-26.

11 Kvantifisering av omgrepet dominerande har eg funne for type 3b. I Nordvest-Europa utgjør denne typa kring halvparten av alle hushalda - i Sør- og Aust-Europa kring 1/3 av alle hushalda. 7 Av dei granskningane Laslett legg fram frå England, Frankrike, Belgia og Tyskland ser ein at heile gruppe 3 utgjør mellom 70% og 80% av alle hushalda. I første omgang vil samanlikninga gjelde heile gruppe 3. Tabell 3.1 viser at det enkle hushaldet er i fleirtal også i dei norske granskningane. For Dyrvik (Etne) og Sogner (Rendalen) var ikkje dette resultatet noko overraskning. For Etne i 1801 og 1865 seier Dyrvik: "Som venta er dei enkle familiehushalda mest utbreidde på både tidspunkta.". 8 Noko kategorisk verkar det likevel når Sogner for Rendalen i 1801 konkluderer med at "... husstander av typen ekteskaplig familie-enhet, 3a-d, i overveldende flertall. Dette er helt i overensstemmelse med vanlig erfaring.". 9 Standardavviket for 1801-tala viser at variasjonsbreidda for gruppe 3 er større i Noreg enn i dei 30 granskningane i England frå 1622-1821 (Utval 1). Medelhushaldstorleiken (MHS) i England er 4,75 - medan den er 5,5 i dei undersøkte områda. I Rendalen (både tidspunkta), Sunndalen og Aure fins det klart fleire utvida og fleirfamiliehushald enn dei andre stadane. Storfamilia i denne tydinga tykkjes ikkje å vere ei heilt framand organisasjonsform. I Rendalen ser vi frå 1762 til 1801 ei viss forskuvning frå utvida og fleirfamiliehushald til enkle familiehushald. I Etne og Stor-Sandnes er det i perioden 1801 til 1865 ein sterk vekst i gruppe 1 og 2 og ei forskuvning frå utvida og fleirfamilie til dei andre gruppene. Dei regionale skilnadane og endringane over tid må granskast nærare for å sjå om desse fenomenane kan rokke både ved hypotese og implikasjonen. Dette vil bli drøfta i dei neste to punkta. 3.4 Gjenoppliving av stammefamilia Rendalen, Sunndalen og Aure har flest utvida og fleirfamiliehushald, jfr. tabell 3.1. Av desse merkar Rendalen seg ut med flest hushald av typen 5d attåteining nedover. Heile 11% av hushalda er av denne typen, jfr. tabell 3.2. Er stammefamilia likevel ein realitet i delar av Noreg? Laslett definerer Le Play si stammefamilie som eit fleirfamiliehushald av typen 5b, 10 sjå vedlegg A. Berkner meiner ein slik definisjon er for stringent (p.g.a låg forventa leveald) og utvidar definisjonen av 7 Peter Laslett, *ibid* 1972: 59. 8 Ståle Dyrvik, *Historisk demografi*, Bergen 1983: 194. 9 Sølvi Sogner, *Folkevekst og flytting*, Oslo 1979: 281. 10 Peter Laslett, *Household and family in past time*, Cambridge 1972:18. Laslett åtvarar sterkt mot å gjere slutningar om utviklingsrykds (5b+5a+4a) på basis av kjelder utan tidsuttrekning (t.d folketeljingar), jfr. *ibid* s. 32-33.

Hjørnevik Serie Redaktør Tittel Forfattarar Prosjekt Notat Agnar Hegrenes

Detaljer (/303389-Onskje-om-opplæring-kjøp-av-tenester-framtidsutsikter-og-hindringar-for-bonder-i-hordaland.html)

Evaluering av Reform 97 (/8904-Evaluering-av-reform-97.html)

Evaluering av Reform 97 Sluttrapport frå styret for Program for evaluering av Reform 97 Utarbeidd av Peder Haug Forskingsleiar 2003 1 Norges forskningsråd 2003 Norges forskningsråd Postboks 2700 St. Hanshaugen

Detaljer (/8904-Evaluering-av-reform-97.html)

Ein gjennomgang av data hos fylkesmennene om bruk

Ein gjennomgang av data hos fylkesmennene om bruk av tvang og makt overfor menneske med psykisk utviklingshemming for perioden 2000 2007 Nødvendig tvang? tilsyn med sosial og helse RAPPORT FRA HELSETILSYNET

Detaljer (/1088768-Ein-gjennomgang-av-data-hos-fylkesmennene-om-bruk-av-tvang-og-makt-overfor-menneske-med-psykisk-utviklingshemming-for-perioden-2000-2007.html)

GRANVIN OG VOSS FRAMLEIS TO?

(/491095-Granvin-og-

GRANVIN OG VOSS FRAMLEIS TO?

Konsekvensutgreiing av ei eventuell

kommunesamanslåing Av Torjus Bolkesjø og Kjetil Lie Rapport nr 235 2006 TELEMARKSFORSKING-BØ Telemarksforsking-Bø 2006 Rapport nr. 235 ISBN

Detaljer (/491095-Granvin-og-voss-framleis-to.html)

Kommunestruktur på Søre Sunnmøre Kommunale tenester og

Arbidsrapport nr. 158 Inge Dyrhol Kommunestruktur på Søre Sunnmøre Kommunale tenester og økonomi VOLDA 2004 Prosjektittel Prosjektansvarleg Prosjektleiar Oppdragsvigar Forfattar Ansvarleg utgjevar ISBN

12 12 stammefamilie ved å introdusere omgrepa stammefamilie struktur, stammefamilie organisering og stammefamilie utviklingssyklus. 11 Tabell 3.2 Stammesyklus Ealing, Heidenreichenstein og Rendalen Ealing 1599 Heidenreichenstein 1763 Rendalen 1801 Totalt* Bønder og Rydningsmenn Husmenn Sunndal 1801 Vanylven 1801 1. Einsleje 12% 2% 3% 2% 1% 4% 2. Ingen familie 2% 3% 3% 3% 1% 3. Enkle familie hushald 78% 75% 66% 50% 83% 59% 80% 4. Utvida familie hushald a) Utvida oppover 1% 12% 9% 14% 5% 13% 6% b) Utvida nedover 2% 1% 2% 1% 2% c) Utvida sidelengs 2% 3% 4% 3% 5% 5% 6% d) Kombinasjon a-c 1% 1% 2% 5. Fleirfamilie hushald a) Attåteining opp 9% 1% 3% 14% 3% b) Attåteining ned 1% 2% 11% 19% 2% 4% 0% 5c) 5d) og 5e) 0% 1% 1% N=Hushald 85 651 302 150 151 285 299 Kjelder: Laslett 1972:85, Berkner 1972:407, Rendalen S. Sogner 1979:281, Sunndal og Vanylven G. Morsund 1995. *Totalen for Rendalen inkluderer presten sitt hushald. I dette bildet vert den klassiske stammefamilia (5b) eit ideologisk mål, medan dei andre hushalda i Laslett sitt klassifikasjonssystem er steg eller fasar i ein slik syklus. I ein slik syklus vil fasen der hushaldet er av typen 5b vil vere langt kortare enn 3b (p.g.a levealder), og det enkle familiehushaldet vil derfor dominere på eit tidspunkt. Søner adooterer denne modellen a priori og definerer utviklinga av type (5b) - 5a - 4a - 3b - (5b) - 5a som utviklingssyklus for stammefamilia. 12 Vidare konkluderer ho med at 21% av hushalda er i denne syklusen (5a+5b+4a), jmf tabell 3.2. For sosialgruppene bønder og rydningsmenn er heile 36% av hushalda i denne syklusen. Kva er eigentleg det empiriske og metodiske grunnlaget for desse utrekingane? Berkner fordeler hushaldstypene etter hovudpersonens alder og etter verdien på garden. Ved prosentdifferansar viser han at det er samvarians mellom typene og alder og mellom typene og 11 Lutz K. Berkner, The stem family, The American Historical Review Vol 77. No. 2, 1972: 405-407. 12 Sølvi Sogner, Folkevekst og flytting, Oslo 1979: 283.

13 13 storleiken på garden (verdien). Dermed grunnar han ein slik syklus ved å vise til andre kjelder: Lowerket (mannleg førstefødselsrett - tilsvarende vår åsetesrett), vilkårsbrev og folkklore. Tilslutt vurderer han dei ulike typene i høve til stammesyklusen, og Berkner poengterer at hushaldstypa 4a - dersom representert ved ei enkje og type 4c - dersom ugifte syken, er tvedydeige i høve til stammeorganisering. På dette grunnlaget reknar Berkner ut prosentdelen av stammefamiliar (4a+4c+5a+5b=25%) sjølv om han seier: "there can be no such thing as a 'true' percentage of stem families in any population". 13 Når han likevel gjer det og samtidig tek med 4a og 4c i reknestykket, grunnar han dette med indiskrafta til dei andre kjeldene. Dermed kan Berkner konkludere med at stammefamilia var ein realitet - det organiserande prinsipp. Sieder og Mitterauer har granska område i nærleiken av Heidenreichenstein og set spørjeteikn både ved metoden, definisjonane og konklusjonane. I motsetnad til Berkner som nyttar ei teljing (1763), har Sieder og Mitterauer nytta årlige hushaldslistar i tidsrommet 1813-1882. Granskinga viser at fasane og overgangane er langt meir komplekse og varierte. Mellom anna er det berre i 34,3% av tilfella (av 70 overtakingar) at eldste sonen overtek etter faren. Dersom enkja tek over (14,2%) og gifter seg att hender det at eldste son forlet garden, truleg for å unngå konflikt med stefaren. I desse tilfella overtek ein annan son, fosterson eller svigerson etter enkja og stefaren. Det er òg ein tendens til at der førstefødselsretten er sterk slepp den eldste generasjonen den neste raskare til. Fasen med Le Play si klassiske stammefamilie er dermed kort eller nesten ikkje-eksisterande. På bakgrunn av analysa av dette kjeldematerialet konkluderer dei med: "To speak of the stem family with reference to the peasants of Lower Austria would not therefore in our opinion be justified". 14 Dessutan viser Sogner til at sjølv om 5a og 5b faktisk var moglege å danne så hadde arvtakar og arvelatar egne hushald - "I 36 tilfelle fører arvtakar og arvelatar felles husstand, i 15 tilfelle fører de hver sin husstand". 15 Eli Fure i si gransking frå Asker og Bærum (1825-1835) konkluderer med at tregenerasjonsfamilia fins, "men langt færre enn de som hadde hatt mulighet til det, rent demografisk sett, valgte denne boformen". 16 I dette lyset kan vi sette eit spørsmålsteikn ved Sogner og Berkner si utreking av det totale talet på stammefamiliar. Men utvida hushald, fleirfamiliehushald og den klassiske stammefamilia (5d) kan i klart sterkare grad påvisast i delar av det norske materialet samanlikna med England, Frankrike og Austerrike. For Rendalen er desse hushaldstypene knytta til bøndene, jfr tabell 3.2. Hos 13 Lutz K. Berkner, The Stem Family, American Historical Review 1972: 407. 14 Reinhard Sieder og Michael Mitterauer, The reconstruction of the family life course, i Richard Wall, Family Forms in Historic Europe, Cambridge 1983: 324. 15 Sølvi Sogner, Folkevekst og flytting, Oslo 1979: 284. 16 Eli Fure, Gamle i flergenerasjonsfamilier - en seiglivet myte?, Historisk Tidsskrift, 1, 1986: 34.

14 14 husmennene er desse typene nesten fråverande - dei enkle og små hushalda dominerer fullstendig. Dessutan fins det variasjonar. I Sunndalen ser det ut som 5a vert favorisert framfor 5b, og Vanylven har ein hushaldstruktur etter Laslett sitt mønster med 80% av hushalda i gruppe 3. 3.5 Gjenoppliving av utviklingstesa - modernisering Denne påvisinga av stammefamilia fører òsá til ei gjenoppliving av Le Play si tese om at den økonomiske utviklinga (manufaktursystemet og industrialiseringa) braut ned den gamle hushaldsorganisasjonen. Sogner plasserer denne utviklinga i slutten av 1700-talet. "Den gamle husstandsstrukturen sprenges 1762-1801". 17 Årsakene til denne endringa i Rendalen er i følgje Sogner: Fleire muligheter for å danne hushald på grunn av bruksdeling, husmannsplassar og nyridding. Arbeidsdeling - sterkare spesialisering innanfor tradisjonelle yrke (handverk) og etablering av nye yrke (skulehaldarar) og generelt høgare levestandard. Hovuddrivkrafta i dette er kommersialiseringa av skogsbruket i Østerdalen på 1700-talet. 18 Dyrvik har analysert utviklinga i Etne frå 1800-1900 og ser for seg ei utvikling frå "eit tenkt historisk skille mellom eit eldre og eit yngre hushaldssystem". 19 Det eldre hushaldssystemet er sterkt knytt til og fundamentert på konkrete levebrosj: gardsbruket, plassen, krambua, fartyet. Dette medfører at hushald av type 3, 4 og 5 dominerer - utvida både etter generasjon og sidelengs med slekt og tenarar. Det nye "moderne" systemet med hushald av Laslett si type 1 og 3 har løyst opp både levebrosjbandet, dei sosiale banda og tradisjonsbanda i hushaldet (funksjonstømming). Denne hushaldstypa minner om Le Play si La famille instable. Olav Tysdal tolkar og resultatane frå Sandnes i tida 1801-1875 på denne måten. 20 I motsetnad til den eldre tradisjonen si oppfatning (Le Play) er det ikkje industrialiseringa som skapar det "moderne" hushaldet. Sogner og Dyrvik ser på veksten i økonomien på 1700-talet utanfor primærnæringane generelt og i eksportnæringane spesielt som drivkraftene i denne utviklinga. Sogner peikar og på at lovgeving i tida 1670-1770 21 kombinert med ressurspress førte til utvikling av husmannsklassa og dermed vokstaren i dei små og enkle hushalda. Berkner tolkar Cambridge-gruppa og sine egne resultat såleis: Det fins to klassespesifikke hushaldssystem. Stammefamiliehushaldet knytt til dei jordeigande bøndene og det enkle 17 Sølvi Sogner, Folkevekst og flytting, Oslo 1979: 301-302. 18 Sølvi Sogner, lbid: 424-430. 19 Ståle Dyrvik, Historisk demografi, Bergen 1983: 195-197. 20 Olav Tysdal, Befolkningsutviklingen i Sandnes og deler av Høyland 1801 til 1875, Bergen 1990: 72-75. 21 Sølvi Sogner, Far sjøl i stua og familien hans, Oslo 1990: 24-29: Bestemmelsen om binding av skatt til matrikkelskyld i 1670 og forordningane av 1764/1769 om bruksdeling (skylddeling) av eigedomen mellom barna.

15 familiehushaldet til dei jordlause og fattige. Medan talet på dei førstnemnde var stabilt eller minkande, aukar folketalet dramatisk i den andre klassen. Den tilsynelatande framveksten av det enkle familiehushaldet er dermed berre ein kraftig vekst - absolutt og relativt - av ei sosial klasse. Når det enkle familiehushaldet har ei slik dominerande stilling i det engelske materialet alt på 1600-talet skuldast dette at omdanningsprosessen i bondesamfunnet allereie hadde funne stad. Endringane i hushaldsstrukturen frå 1762 til 1865 kan også tolkast på denne måten. Framveksten av husmannsvesenet frå slutten av 1700-talet til kring 1850 vil kunne manifestere seg som ein overgang frå utvida til enklare hushald i kjeldematerialet. 3.6 Konklusjon Det enkle familiehushaldet har ikkje ei så klar og dominerande stilling i det norske materialet som i det engelske og nordfranske. Variasjonen er stor. Endringar over tid kan observerast. Sannsynlegvis er det ulike og kryssande utviklingstrekk - demografiske, sosiale og økonomiske som manifesterer seg i hushaldsstruktur, -samansetning og -storleik. Det norske materialet løysar i ein viss grad opp Laslett sitt statiske og einsidige bilete - men førebels let eg nullhypotesa og implikasjonen stå.

KAPITTEL 4 ALDER VED FØRSTE GIFTERMÅL "Se, vi ere jo vante til at betrakte de to ting som hørende sammen, levebrød og giftermål." - Eilert Sundt 1 4.1 Avgrensing av teorielementet Alt midt på 1960-talet publiserte John Hajnal ein artikkel der han påviste to unike og karakteristiske trekk ved giftermålmønsteret i Vest-Europa a) Høg alder ved første giftermål og b) mange vart aldri gift. 2 Dette skilde Vest-Europa frå Aust-Europa (ei tenkt linje frå Leningrad til Trieste), men og frå Afrika og Asia. Fylgjande faktahypotese kan formulerast: Den gjennomsnittlege giftermålsalder for kvinner i Vest-Europa er høgare enn 24 år. Berre giftermålsaldern vert analysert her i dette kapitlet. Høg giftermålsalder har fleire og ulike konsekvensar på samfunnet. Mest nærleggjande er verknaden på fertiliteten. Men og på primærsosialiseringa - barn vert fødd av moglege kvinner. 4.2 Kjelder og metode Laslett nyttar folketejingar for å analysere giftermålsalder. Ved å fordele sivilstatus i (i kategoriane ugift, gift,

Detaljer (/1234825-Kommunestruktur-pa-sore-sunnmore-kommunale-tenester-og-okonomi.html)

Kommunestruktur i Hordaland (/796752-Kommunestruktur-i-

ØF-rapport nr.: 02/2005

Kommunestruktur i Hordaland Av Gro Marit Grimsrud, Reidun Grefsrud, Svein Erik Hagen og Espen Kørn Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland,

Detaljer (/796752-Kommunestruktur-i-hordaland.html)

Rapport nr. 53 Kristiansund, Molde og Ålesund som regionale

Gro Marit Grimsrud Finn Ove Båtevik Marte Fanneløb Giskeødegård Rapport nr. 53 Kristiansund, Molde og Ålesund som regionale motorar Kor attraktive er «motorane» for folk med høg utdanning? 2 Møreforskning

Detaljer (/28737-Rapport-nr-53-kristiansund-molde-og-alesund-som-regionale-motorar-kor-attraktive-er-motorane-for-folk-med-hog-utdanning.html)

Er sær skriving ny norsk? (/421136-Er-sær-skriving-ny-

Er sær skriving ny norsk? Ei samanlikning av

allmennlærarstudentar si rettskriving i baa målformer Irene Lohne Westad Rettleiar Elin Gunleifsen Masteroppgåva er gjennomført som ledd i utdanninga ved Universitetet

Detaljer (/421136-Er-sær-skriving-ny-norsk.html)

VURDERINGSINNLEVERING (/410452-Vurderingsinnlevering.ht

VURDERINGSINNLEVERING Emnekode: FN-BACH15 Emnenamn: Bacheloroppgåve i natur og friluft Vurderingsform: Bacheloroppgåve: skriftleg rapport, individ. eller i smågrupper Kandidatnr: 810 Liv Anne Bortne Leveringsfrist:

enkjefolk) i femårs aldersgrupper og kjønn vil ein m.a. kunne sjå når dei ugifte utgjer mindre enn 50% av totalen (median). Fordelen med denne metoden er at ein vil kunne samanlikne mønster i giftermålsåferda. Den metodiske føresetnaden for slike analyser er at kalendertid er konstant. Endringar over tid kan ikkje studerast i ei teljing. Sidan den geografiske mobiliteten kan vere stor for ugifte i alderen 20-30 år vil resultatet ved denne metoden bli påverka av om nettoflyttinga er positiv eller negativ. Ein betre metode for å finne gjennomsnittleg giftermålsalder er å bruke listene for vigslar i kyrkjebøkene. Granskingane nedanfor byggjer på kyrkjebøker der den nøyaktige alder på begge ektemakane er kjent. Alle tal gjeld førstegongsgifte. 1 Eilert Sundt, Om giftermål i Norge, Oslo 1975: 264. 2 John Hajnal, European marriage patterns in perspective, London 1965: 101-140. 16

[Vise mer](#)

[Detaljer \(/410452-Vurderingsinnlevering.html\)](#)

Langt igjen? Levekår og sosial inkludering hos menneske med fysiske

ISBN 978-82-7894-482-0 OISSN 0808-5013 Levekår og sosial inkludering hos menneske med fysiske funksjonsnedsetjingar Jon Erik finnvoid 12/2013 Rapport nr 12/13 Postadresse: pb 3223 Elisenberg, 0208 Oslo

[Detaljer \(/427138-Langt-igjen-levekar-og-sosial-inkludering-hos-menneske-med-fysiske-funksjonsnedsetjingar-nr-12-13-12-2013.html\)](#)

KUNNSKAPSGRUNNI AG OVERSIKT OVER FOI KFHEI SA I SOGN

1

KUNNSKAPSGRUNNLAG OVERSIKT OVER FOLKEHELSE I SOGN OG FJORDANE Innhold KUNNSKAPSGRUNNLAG OVERSIKT OVER FOLKEHELSE I SOGN OG FJORDANE... 1 BAKGRUNN... 4 Kva skal vi ha oversikt over?... 4 Korleis går vi

[Detaljer \(/614924-Kunnskapsgrunnlag-oversikt-over-folkehelse-i-sogn-og-fiordane.html\)](#)

Resultat frå evalueringa av Reform 97.

I samarbeidd av Peder

Resultat frå evalueringa av Reform 97 Utarbeidd av Peder Haug Resultat frå evalueringa av Reform 97 Utarbeidd av Peder Haug, forskingsleiar for evalueringa 1 2 Forord Noregs forskningsråd har på oppdrag

[Detaljer \(/40290-Resultat-fra-evalueringa-av-reform-97-utarbeidd-av-peder-haug.html\)](#)

Fylkesstatistikk 2011 (/1250424-

Fylkesstatistikk-

Ein tydeleg medspelar Fylkesstatistikk 2011 Møre og Romsdal Innvandringa sikrar god vekst i folketale Framleis god vekst i folketale Færre yngre kvinner enn yngre menn Eksportfylket Færre unge fleire

[Detaljer \(/1250424-Fylkesstatistikk-2011.html\)](#)

